

EL PARLAMENT DE CATALUNYA, LA REPRESENTACIÓ D'UN POBLE MIL·LENARI

Marcel Mateu Vilaseca
Universitat Oberta de Catalunya

Resum

Catalunya és una nació mil·lenària que actualment l'ordenament constitucional espanyol emmarca com a comunitat autònoma. Però Catalunya com a nació no va néixer el 1978 (amb la Constitució espanyola) ni té tancada democràticament cap possibilitat de futur. El fet més important que ha aportat la Constitució del 1978 per a Catalunya ha estat possibilitar que l'Estatut creés el Parlament de Catalunya, una institució que representa democràticament el poble de Catalunya, que estructura jurídicament i canalitza la veu d'aquest poble. L'acord del Parlament del final de la novena legislatura que manifesta la necessitat del poble català d'exercir el dret d'autodeterminació obre una nova etapa en la història de Catalunya.

Paraules clau: Parlament, funció representativa, Catalunya, Constitució, poble, autodeterminació, democràcia.

EL PARLAMENTO DE CATALUÑA, LA REPRESENTACIÓN DE UN PUEBLO MILENARIO

Resumen

Cataluña es una nación milenaria que actualmente el ordenamiento constitucional español enmarca como comunidad autónoma. Pero Cataluña como nación no nació en 1978 (con la Constitución) ni tiene cerrada democráticamente ninguna posibilidad de futuro. Lo más importante que ha aportado la Constitución de 1978 para Cataluña ha sido possibilitar que el Estatuto creara el Parlamento de Cataluña, una institución que representa democráticamente el pueblo de Cataluña, que estructura jurídicamente y canaliza la voz de este pueblo. El acuerdo del Parlamento del final de la novena legislatura que manifesta la necesidad de que el pueblo catalán ejerza el derecho de autodeterminación abre una nueva etapa en la historia de Cataluña.

Palabras clave: Parlamento, función representativa, Cataluña, Constitución, pueblo, autodeterminación, democracia.

THE PARLIAMENT OF CATALONIA, REPRESENTING A MILLENNARY PEOPLE

Abstract

Catalonia is a millenarian nation, which the current Spanish constitutional order frames as an «autonomous community». But Catalonia as a nation was not born in 1978 (with the Spanish Constitution), nor has any possibility for the future democratically barred. The most important contribution to Catalonia made by the 1978 Constitution was to make it possible for the Catalan Statute to create the Catalan Parliament, an institution that democratically represents the people of Catalonia, and legally structures and channels this people's voice. The Parliament's agreement at the end of the Ninth Legislature, which declares the need that the people of Catalonia exercises the right of self-determination, opens up a new stage in the history of Catalonia.

Keywords: Parliament, representative function, Catalonia, Constitution, people, self-determination, democracy.

LE PARLEMENT DE LA CATALOGNE: LA REPRÉSENTATION D'UN PEUPLE MILLÉNAIRE

Résumé

La Catalogne est une nation millénaire qui maintenant l'ordre constitutionnel espagnole encadre comme une communauté autonome. Mais la Catalogne comme une nation n'est pas née en 1978 (avec la Constitution espagnole) et démocratiquement leurs possibilités futures ne sont pas fermées. La principale chose que la Constitution de 1978 a fourni pour Catalogne a été faire possible que le Statut catalan crée le Parlement de Catalogne, une institution qui représente démocratiquement les gens de la Catalogne, et qui structure juridiquement et canalise la voix du peuple. L'accord du Parlement de la fin de la neuvième législature que a exprimé la nécessité que le peuple catalan exerce leur droit à l'autodétermination ouvre une nouvelle phase dans l'histoire de la Catalogne.

Mots-clefs : Parlement, fonction représentative, Catalogne, Constitution, peuple, autodétermination, démocratie.

Catalunya és una nació mil·lenària que actualment l'ordenament constitucional espanyol emmarca com a comunitat autònoma. Però Catalunya com a nació no va néixer el 1978 (amb la Constitució espanyola [CE]) ni té tancada democràticament cap possibilitat de futur. Em sembla una obvietat, però considero que cal dir-ho, perquè hi ha algunes veus que sembla que ho hagin oblidat i

algunes altres que s'entossudeixen a negar-ho una vegada i una altra. Catalunya com a nació no va néixer el 1978 ni el 1931, sinó que té una història mil·lenària i ha estat regida per diverses institucions, algunes de les quals són model·liques i molt avançades per a la seva època, tot i que també hi ha hagut episodis de corrupció (i no podia ser d'una altra manera, amb tants anys d'història).

La Generalitat de Catalunya, amb les característiques bàsiques amb què avui la coneixem, va néixer al segle XX, durant la Segona República. Recuperava el nom d'una institució medieval que sorgí de les Corts o Cort General, precedent remot del Parlament, que endinsa les seves arrels en els primers moments de la formació nacional de Catalunya. Com en d'altres aspectes de la nostra història, els orígens més reculats de la institució parlamentària hem d'anar a buscar-los uns mil anys enrere, en el decurs de la feudalització, amb la divisió de la Cort Comtal —a partir del segle XII— en dos òrgans distints (el Consell, on es tractaven els aspectes polítics, i la Cúria, dedicada principalment a l'administració de justícia) i amb el naixement i l'extensió de les assemblees de Pau i Treva, institució que va aparèixer a Catalunya al primer terç del segle XI. Al segle XII no es convocaren gaires assemblees, però la majoria d'acords de pau i treva es prengueren en la mateixa Cort del príncep (comte de Barcelona i rei d'Aragó des del 1137). D'aquesta manera entraren en una institució i l'altra. Moltes disposicions de pau i treva foren codificades en els Usatges de Barcelona, primer text legislatiu català, promulgat pel comte Ramon Berenguer I, i s'incorporaren al dret civil i constitucional català de la baixa edat mitjana i de l'època moderna; algunes han perviscut en el dret civil actual. Amb els comtes-reis, i especialment amb Jaume I el Conqueridor (1213-1276), les constitucions de Pau i Treva, al costat dels Usatges de Barcelona, foren el suport legislatiu del país, i les seves assemblees es convertiren, durant el regnat de Jaume I, en l'embrió de les Corts catalanes.

Durant el regnat de Jaume I, la Cort Comtal esdevingué Corts Generals de Catalunya en ampliar progressivament el nombre de membres convocats i, sobretot, en consolidar-se la incorporació de l'estament burgès, representat pels prohoms de viles i ciutats. Però el pas decisiu es va fer durant el regnat del seu fill, Pere II el Gran (1276-1285), quan, en les Corts de Barcelona del 1283, mitjançant la constitució *Volem, estatuiem* es va establir el sistema de sobirania pactada, característic del dret constitucional català medieval i modern. Segons aquest sistema, només eren vàlides les normes sorgides de les Corts per acord entre el sobirà i els estaments de la terra, fossin a iniciativa del primer (constitucions) o a iniciativa dels segons (capítols de cort). També havien de ser sancionades per les Corts les disposicions promulgades pel rei en l'interval en què les Corts no eren reunides (actes de cort, privilegis, pragmàtiques i altres drets). De fet, el rei renunciava a ser el poder legislador exclusiu.

En aquesta progressiva limitació del poder hi ha l'origen del parlamentarisme i del constitucionalisme moderns. Aquestes Corts no eren òbviament un parlament democràtic, com no ho era cap altre parlament del món en aquesta època. Però crec que hauríem de sentir-nos orgullosos que el precedent de l'actual Parlament fos dels més avançats de la seva època, si no el que més ho era. És el que va recordar Pau Casals en el seu cèlebre discurs a l'Organització de les Nacions Unides (ONU).

Per això, insisteixo, Catalunya és una nació mil·lenària que actualment l'ordenament constitucional espanyol emmarca com a comunitat autònoma. Però Catalunya com a nació no va néixer amb la Constitució espanyola del 1978 ni té tancada democràticament cap possibilitat de futur. El poble de Catalunya ja existia molt abans d'aquesta norma, i existia abans que s'aprovés cap de les constitucions espanyoles que han existit, senzillament perquè el poble de Catalunya era una realitat molt abans que es constituís el primer Estat espanyol. De fet, si llegim amb atenció alguns articles de la Constitució espanyola del 1978 veurem que es pot entendre perfectament que la Constitució reconeix que hi ha realitats nacionals que li són anteriors. En l'article 2 s'afirma que la Constitució «reconeix» el dret a l'autonomia de les nacionalitats i també el de les regions; no diu que «estableix» aquest dret, sinó que lògicament «reconeix» una realitat que és prèvia: l'existència de nacionalitats. I en la disposició transitòria segona es fa referència als territoris que en el passat haguessin plebiscitat afirmativament projectes d'estatut d'autonomia. El text que va plebiscitar el poble de Catalunya no va ser l'Estatut del 1932, sinó el Projecte d'estatut del 1931, el denominat *Estatut de Núria*. Això a vegades s'oblida, però crec que val la pena recordar que els ciutadans de Catalunya que, d'acord amb la normativa de l'època, van poder votar, van fer-ho en una amplíssima majoria (99 % dels vots i participació del 78 % del cens electoral) a favor d'un text que declarava el dret a l'autodeterminació del poble de Catalunya i pretenia que Catalunya és constituís en Estat.

Segons la meua opinió, el fet més important que ha aportat la Constitució del 1978 per a Catalunya ha estat possibilitar que l'Estatut creés el Parlament de Catalunya. És a dir, tenir un òrgan, una institució, que representa, ara sí, democràticament, el poble de Catalunya, que estructura jurídicament i canalitza la veu del poble de Catalunya. I això és fonamental perquè a partir d'aquí hi ha un subjecte, hi ha un poble que pot expressar legítimament la seva voluntat. I, a partir d'aquí, democràcia. A partir d'aquí, tot és possible. La democràcia ben entesa no pot deixar de banda la voluntat del poble; al contrari, ha de donar-li les vies jurídiques per tal que s'expressi amb llibertat.

«El Parlament representa el poble de Catalunya». Així de clar i concís ho expressa l'actual Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC), el del 2006 (art. 55.1),

exactament amb els mateixos termes que ho deia l'Estatut del 1979 (art. 30.1). Una expressió així no la trobem ni en l'Estatut del 1932 ni en el denominat *Estatut interior del 1933*.

La funció representativa és la primera de les funcions del Parlament i d'aquesta deriven totes les altres. D'acord amb el que preveuen la Constitució (art. 152.1) i l'Estatut (art. 55 i 61), les funcions que corresponen al Parlament de Catalunya podem distingir-les de la manera següent: la funció representativa, la funció legislativa (tradicionalment la més important), la funció de creació del govern (bàsica en un sistema parlamentari), les d'impuls i control de l'acció política i de govern (la més important avui en dia), la funció electiva (que ha anat guanyant importància) i la que anomeno *funció de defensa i ampliació de l'autogovern*; dins d'aquesta última es poden incloure diverses atribucions com ara la facultat per a interposar un recurs d'inconstitucionalitat i per a personar-se davant el Tribunal Constitucional en altres processos constitucionals (art. 61e EAC), la possibilitat de sol·licitar a l'Estat la transferència o la delegació de competències (la via de l'art. 150.2 CE) i també la possibilitat de sol·licitar l'atribució de facultats legislatives en els termes de l'art. 150.1 CE, així com també la proposta de reforma de l'Estatut i fins i tot l'aprovació de resolucions que van més enllà d'una reforma de l'Estatut com la que es va aprovar el 27 de setembre de 2012, en l'última sessió de la novena legislatura.

De totes aquestes set funcions, la representativa és sens dubte la més bàsica i important. El Parlament és l'únic òrgan que concentra institucionalment la representació política directa del poble català. El Parlament és l'únic òrgan on està representada la totalitat del poble, i no només la majoria, on es concep i es visualitza la societat no com una unitat homogènia, sinó com una unitat heterogènia, integrada per una varietat d'ideals, posicions i interessos que han de ser representats i respectats.

El Parlament és l'òrgan del pluralisme. Aquesta característica és predicable de qualsevol parlament. En un estat democràtic, el govern expressa la unitat de la majoria; el tribunal constitucional (allà on n'hi hagi) i el poder judicial expressen la unitat de l'ordenament jurídic; el cap de l'estat, la unitat de l'estat. El Parlament, en canvi, sintetitza, per mitjà del diàleg i de les decisions de la majoria, la voluntat popular, i fa públics els acords i els dissensos de la voluntat popular, i és aquest procediment el que atorga legitimitat a les seves decisions materials.¹ La representació del poble és legítima perquè aquest participa (o pot participar) en l'elecció dels seus representants per mitjà del sufragi universal, lliure, igual i directe. Aquest

1. Isidre MOLAS, *Dret constitucional i sistema parlamentari*, Bellaterra, Servei de Publicacions de la UAB, 1994, p. 8.

origen en l'elecció democràtica i directa és el que fa que el Parlament sigui la primera institució de la Generalitat, de la qual neixen les altres principals institucions que la integren.

El caràcter representatiu del Parlament té conseqüències sobre la seva organització i el seu funcionament. L'estructura orgànica del Parlament ha d'integrar el pluralisme reflectit pels resultats electorals: els parlamentaris d'un mateix partit tenen el dret de constituir-se en un grup parlamentari i tots els òrgans del Parlament en la seva composició integren proporcionalment els grups parlamentaris. També el funcionament del Parlament ha de respectar la pluralitat de la representació: tots els grups parlamentaris (i també els parlamentaris individuals, encara que el parlamentarisme actual és un parlamentarisme de grups) tenen garantit el dret de presentar iniciatives i intervenir en la deliberació i la decisió de tots els actes del Parlament. Així mateix, per a assegurar la permanència de la representació, l'Estatut preveu l'existència de la Diputació Permanent per als casos en què s'ha esgotat la legislatura i encara no s'ha constituït la nova cambra. Perquè el Parlament és una institució de caràcter permanent, però els seus titulars tenen un mandat de caràcter temporal que es prorroga per als parlamentaris integrants de la Diputació Permanent. També es pot veure com una conseqüència del caràcter representatiu del Parlament la garantia de la seva autonomia orgànica i funcional, perquè, atès que el sistema democràtic consisteix en l'organització de l'autogovern del poble i que el Parlament és la institució que el representa, és lògic que l'Estatut es proposi garantir la independència del Parlament i el doti d'autonomia per a evitar la seva subordinació als altres poders. Finalment, l'Estatut garanteix al Parlament, com a òrgan de representació del poble, la més absoluta llibertat per a prendre acords i el configura com una institució inviolable (és a dir, irresponsable per les actuacions realitzades o pels acords adoptats), inviolabilitat que s'estén als seus membres per les opinions i els vots realitzats en l'exercici de la seva funció. Així, doncs, amb la voluntat d'expressar solemnement la importància del Parlament i de les seves funcions (que no han de ser alterades per cap element aliè), l'article 55.3 de l'Estatut proclama la inviolabilitat del Parlament; en conseqüència, es configuren com a delictes l'entrada violenta o amb intimidació al Parlament i l'atac o la pertorbació dels treballs parlamentaris.

D'altra banda, des d'una perspectiva més sociològica, també es podria analitzar fins a quin punt la composició del Parlament representa o no representa el poble, és a dir, si les característiques dels seus membres s'acosten o s'allunyen del conjunt de la societat catalana. D'acord amb alguns estudis realitzats,² el Parla-

2. Vegeu, per exemple, J. ARGELAGUET i ARGEMÍ, «Las características sociales y políticas de los diputados del Parlamento de Cataluña (1988-1995)», *Revista de las Cortes Generales*, núm. 48 (1999),

ment representa d'una manera elitista i moltes vegades esbiaixada la fotografia social que hauria de representar. El biaix el donen el nivell d'estudis, el nivell econòmic, l'estructura d'edats i, encara que ha millorat recentment, també la presència de dones als escons. Una mostra especialment important d'aquesta millor representació en l'aspecte del gènere és la presidència del Parlament, que per primer cop en la història de Catalunya és exercida per una dona. Ni durant els anys trenta, ni a l'exili, ni a partir del 1980 fins a aquesta legislatura que ara ha acabat, no hi havia hagut mai una presidenta del Parlament. Hi ha hagut d'haver dotze presidents fins que al final el Parlament ha elegit una presidenta. Aquest relatiu biaix o diferència entre el representant i el representat no és una característica només del Parlament de Catalunya, sinó que en major o menor mesura és present fins ara a tot arreu. Però això no hauria de ser un consol per a nosaltres, i millorar la representació del poble en la seva diversitat crec que és un aspecte en el qual el Parlament de Catalunya pot encara avançar. I un dels instruments que podria millorar qualitativament aquesta representació i augmentar, per tant, la qualitat de la democràcia a Catalunya seria disposar d'una llei electoral pròpia, i que a més de ser pròpia fos millor que la que apliquem ara supletòriament. No haver aprovat una llei electoral catalana és segurament un dels deures més evidents que ha deixat de fer el Parlament en les nou legislatures que han passat des del 1980. La futura llei electoral catalana, a més d'establir criteris de paritat entre dones i homes per a l'elaboració de les llistes electorals (perquè és un mandat de l'Estatut, art. 56.3 EAC), haurà de determinar qüestions tan importants com la fórmula electoral, la forma de vot, el llinard o la barrera electoral, la configuració de la Junta Electoral de Catalunya, el nombre de diputats que formen el Parlament (entre la forquilla que fixa l'Estatut, entre cent i cent cinquanta) i quines són les circumscripcions electorals (aquesta última qüestió és un dels elements que més ha dificultat el consens entre les forces polítiques).

Però, malgrat mancances evidents com la que he apuntat, d'altres no tan evidents que també han existit i aspectes sempre millorables, el balanç d'aquests trenta-dos anys del Parlament pel que fa al conjunt de les seves funcions considero que és més que acceptable: de notable alt, m'atreveria a qualificar-lo. Com

p. 113-132; J. CALVET i CRESPO, «Les elits polítiques del Parlament de Catalunya: un estudi sociològic i polític dels diputats de la cinquena legislatura», *Autonomies: Revista Catalana de Dret Públic*, núm. 24 (1999), p. 229-256; I. E. PITARCH i J. SUBIRATS, «Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980: un estudio político y social», *Revista de Estudios Políticos (Nueva Época)*, núm. 26 (1982), p. 127-171. En una línia semblant, vegeu X. COLLER, «El sesgo social de las élites políticas. El caso de la España de las autonomías (1980-2005)», *Revista de Estudios Políticos (Nueva Época)*, núm. 141 (2008), p. 135-159; J. ALÍS i PUJOL, «El biaix social de les elits polítiques catalanes. El cas dels governs de la Generalitat (1999 - 2003 - 2006 - 2010)», consultable a <<http://hdl.handle.net/10609/15141>>.

també molt bona va ser la tasca que va fer el Parlament de Catalunya durant els anys de la Segona República, malgrat que, com sabem, va tenir molt poc temps de normalitat per a poder-la dur a terme, perquè no només a partir del juliol del 1936 la guerra va alterar radicalment el context amb què hagué de treballar, sinó perquè del 1932 al 1936 el Parlament va restar suspès inconstitucionalment un any i mig (de l'octubre del 1934 al març del 1936). Durant tots aquells i aquests anys, el Parlament ha aprovat lleis i ha adoptat acords molt importants en molts àmbits que afecten la vida de la ciutadania de Catalunya, tot i que, vull subratllar-ho, el Parlament de Catalunya pot legislar sobre poques matèries (perquè la majoria de competències que li corresponen actualment són executives o compartides) i perquè, a més, d'entre les matèries sobre les quals sí que té competència, n'hi ha poques que siguin realment rellevants. Així, de tots els actes legislatius i no legislatius aprovats, l'acte fins ara més important considero que és un dels que va prendre l'últim dia de l'última sessió.³ I entenc que ho és perquè l'acord que manifesta la necessitat que el poble català exerceixi el dret d'autodeterminació obre una nova etapa en la història de Catalunya, juntament amb la manifestació d'aquest 11 de setembre (la més nombrosa de la història de Catalunya) i l'assumpció com a propi per part del president de la Generalitat del clam independentista que s'hi va sentir. Una nova època que pot significar, si el poble així ho vol, iniciar el camí cap a un estat propi. Certament, en ocasions anteriors el Parlament ja havia manifestat que el poble de Catalunya no renunciava al seu dret d'autodeterminació, però ara el Parlament, per una majoria molt àmplia de quasi dos terços,⁴ ha aprovat la proposta que demana exercir aquest dret, demana la convocatòria d'una consulta, prioritàriament durant la pròxima legislatura, per a determinar el futur de Catalunya. En aquesta resolució, el Parlament constata que «al llarg d'aquests darrers trenta anys, una part molt important del catalanisme s'ha compromès a fons amb la transformació de l'Estat espanyol per poder-hi encaixar sense haver de renunciar a les nostres legítimes aspiracions nacionals, a la nostra voluntat d'autogovern, ni a la nostra continuïtat com a nació. Però els intents d'encaix de Catalunya a l'Estat espanyol i les seves reiterades respostes són avui una via sense recorregut, Catalunya ha d'iniciar una nova etapa basada en el dret a decidir».

Davant d'aquest nou posicionament del qui representa el poble de Catalunya, hi ha qui ha contraposat democràcia i Constitució, utilitzant aquest últim terme com a límit que tanca la porta a segons quines opcions polítiques, encara que responguin a la voluntat majoritària del poble. Davant d'això, potser val la

3. 27 de setembre de 2012 (*Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, sessió núm. 39.3, p. 23-24).

4. 84 vots a favor, 21 en contra i 25 abstencions.

pena recordar que hi ha opcions plenament democràtiques que, ara per ara, estan fora de la Constitució espanyola i no per això deixen de ser opcions plenament democràtiques, com per exemple l'opció republicana o un concepte més efectiu d'alguns drets socials que no els consideri només com a principis rectors.

Jurídicament és la constitució la que defineix el poble, la comunitat de persones que tindran amb un determinat estat el vincle jurídic que anomenem *nacionalitat*; però, prèviament a aquest acte jurídic, normatiu, en el naixement de qualsevol estat democràtic hi ha d'haver un altre acte, de sobirania, que és prejurídic, que ha de determinar el subjecte a qui s'aplicarà aquella constitució. S'ha de determinar qui és el poble, o si n'hi ha més d'un. És el que expressen les primeres tres paraules de la Constitució dels Estats Units d'Amèrica: «We the people» («Nosaltres el poble»).

Definir el *demos*, el poble, és un acte prejurídic, un acte materialment constituent. Catalunya dins de l'Estat espanyol no és ni una minoria dins d'un poble, ni una minoria nacional. Catalunya és una nació minoritària dins d'un estat en què hi ha altres nacions, i una d'aquestes és molt més nombrosa que les altres. Els interessos generals de Catalunya poden ser no només diferents, sinó contradictoris amb els de la nació majoritària: és una minoria permanent. Utilitzant la terminologia de Pizzorusso,⁵ una nació minoritària no és una minoria ocasional, sinó una minoria tendencialment permanent. Per això la garantia d'una nació minoritària dins d'un estat plurinacional no ve determinada pel fet de ser una minoria que algun dia pot convertir-se en majoria. Perquè, què és el que fa que les minories acceptin la legitimitat de la decisió de la majoria? La majoria sempre té raó? L'encerten més sempre deu que un de sol? No considero que vagi per aquí: no és o no és només qüestió de probabilitats d'encert. Per tal que les minories acceptin la legitimitat de la decisió de la majoria cal que tinguin garantit no només el dret d'existir (la garantia de no ser anihilades), sinó també el dret d'opinar i, per tant, el dret de poder convertir-se en majoria; de la manera com es fa en democràcia: convencent. En democràcia no es venç, sinó que cal convèncer. La minoria ha de tenir garantida la seva participació en la deliberació abans de la decisió, per a tenir possibilitats de convèncer i passar a ser majoria. Aquí hi ha un element clau: algunes minories mai no acceptaran la decisió de la majoria perquè no es consideren una minoria dins d'un poble, sinó un altre poble que està permanentment en minoria dins d'un estat que, es reconegui o no, és plurinacional.

Avui en dia, les dimensions físiques (territorials i poblacionals) dels estats i el pluralisme social i polític inherent a les societats lliures, no permeten arribar a la unanimitat en la majoria dels casos, si no mai. Per tant, en democràcia, per tal

5. Alessandro PIZZORUSSO, *Minoranze e maggioranze*, Torí, Einaudi, 1993.

d'adoptar decisions legítimes, cal adoptar un criteri substitutiu: després de la corresponent deliberació (debat) i si no hi ha unanimitat, la majoria decideix. És la regla de la majoria. La democràcia es basa, doncs, en dues grans regles: la recerca del govern per consens i, si no hi ha aquest consens, l'organització del govern per majoria. Per tant, d'ambdues regles es dedueix que la deliberació prèvia, el debat, és imprescindible no només per a intentar, si fos possible, la decisió per unanimitat, sinó perquè és el que garanteix a la minoria poder-se convertir en majoria.

Per tant, insisteixo, aquí hi ha un element fonamental que és anterior al fet que pugui ser vàlida la regla de la majoria. Abans que la democràcia estructurada es pugui exercir, és necessari que hi hagi la consciència que es forma part d'una comunitat, d'un poble, i que es desitgi la continuïtat d'aquesta comunitat.

Sintetitzant, l'estat democràtic incorpora els pressupòsits de l'estat de dret (supremacia de la llei entesa com a expressió de la voluntat general, divisió de poders com a principi d'organització de l'estat i proclamació i garantia d'uns drets i unes llibertats que pertanyen a tothom de la mateixa manera) i hi afegeix tres elements nous: la sobirania popular (que implica el sufragi universal), la participació política (exercida o bé directament mitjançant mecanismes com el referèndum o la iniciativa legislativa popular, o bé a través de l'elecció lliure i periòdica de representants) i, finalment, el reconeixement i l'expressió del pluralisme de la societat, i molt especialment del pluralisme polític, canalitzat bàsicament, però no exclusivament, pels partits polítics. Aquests són els tres grans pilars en què es basa l'estat democràtic, els tres grans elements definidors de l'estat democràtic. Són requisits de la democràcia, però no els únics requisits. Hi ha d'haver un sol poble o més d'un poble que lliurement hagin decidit conviure sota un mateix estat. Sense aquesta condició prèvia, la democràcia falla per la seva base. Les nacions minoritàries són un problema de mal resoldre en els estats plurinacionals, especialment quan es parteix de la concepció d'un únic poble sobirà, de manera que la democràcia es fonamenta en una pressuposada homogeneïtat nacional i sobre aquesta es construeix el principi d'igualtat i llibertat. Si el sistema jurídic no reconeix aquestes nacions minoritàries i no estableix mecanismes per a articular aquesta realitat plurinacional, llavors potser el que caldria plantejar-se és si, al segle XXI, aquests sistemes es poden qualificar de democràtics, encara que funcionin a partir de la regla de la majoria.

La democràcia és un concepte que ha anat evolucionant. A la Grècia clàssica o en els primers anys de la fundació dels Estats Units, el que en deien *democràcia* era compatible amb l'esclavitud d'una part de la població. Així mateix, fins fa molt poques dècades la democràcia es basava en el sufragi universal masculí, que exclouia les dones del dret de sufragi, com anteriorment s'havia exclòs la majoria de la

població masculina establint un sufragi restringit (als homes que tenien capacitat econòmica o un determinat nivell d'instrucció). Al final del segle XX aquestes concrecions de l'ideal democràtic ja ens semblaven indignes de rebre aquest nom. Però l'evolució ha de continuar. La democràcia, al segle XXI, encara és molt perfectible.

En un pla merament jurídic, el que podria garantir l'existència i l'acomodació d'una nació minoritària (especialment quan constitueix una majoria en la seva subunitat territorial) dins d'un estat plurinacional és la combinació de tres factors: 1) aconseguir que l'estat es basi en una política de reconeixement de la seva plurinacionalitat, regulant-ne els efectes en els àmbits simbòlic, lingüístic, representatiu i institucional; 2) aconseguir que s'articuli un ple autogovern nacional (és a dir, que les decisions més importants per a aquella nació es prenguin en les institucions polítiques autòctones, amb l'excepció de les que hagin estat delegades per aquestes últimes), i 3) establir uns mecanismes eficaços de participació en els òrgans que fixen la voluntat general de l'estat, que permetin compartir la direcció de l'estat.⁶ Tot això és teòricament possible, si així ho accepten honestament i lleialment totes les parts. Però, en el cas català, al final d'aquesta última legislatura el Parlament ja ha deixat clar en aquell acord (adoptat per una molt àmplia majoria) que considera que aquesta és una via ja massa explorada, és ja una via morta; literalment, ha afirmat que els intents d'encaix de Catalunya amb l'Estat espanyol i les seves reiterades respostes són avui «una via sense recorregut». Ara cal emprendre un nou camí. I entenc que és el que estem començant a fer. I en aquest nou camí el Parlament continuarà tenint un paper cabdal.

El dia que Catalunya tingui un estat propi, per a mi i per a molts catalans serà un dia feliç. Acabarà una etapa de la història de Catalunya i llavors en començarà una altra, en la qual el conjunt del poble de Catalunya i els seus representants tindran una tasca encara més important i inacabable: fer que l'Estat català sigui un estat d'una alta qualitat democràtica i d'una gran sensibilitat social, intentant que sigui un estat millor que cap altre i en el qual el Parlament de Catalunya exerceixi cada vegada millor la representació d'aquest poble mil·lenari.

6. Vegeu F. REQUEJO, *Federalisme, per a què? L'acomodació de la diversitat en democràcies plurinacionals*, València, Edicions 3 i 4, 1998, p. 129 i seg. Aquest autor podria ser un exemple d'aquells que han canviat la seva posició (que venien de la defensa d'un model que anomenaven *federalisme plurinacional*) i ara propugnen la via independentista per a Catalunya (vegeu, com a mostra, F. REQUEJO, «Espanya és el passat», *La Vanguardia* [2 juliol 2012], o F. REQUEJO, «Camins de democràcia. De l'autonomia a la independència», *L'Avenç*, núm. 361 [2010]).